

De Historische Jezus

Vragen en Antwoorden

De Historische Jezus
Vragen en Antwoorden

Johnny Shabo

Auteur: Johnny Shabo

Coverontwerp: Een tekening van Jezus die een mensenmassa onderricht in Galilea tijdens de Bergrede.

© Johnny Shabo, 2025.

Alle foto's zijn door de auteur zelf gemaakt.

ISBN: 9789465204697

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	9
1. <i>Heeft Jezus bestaan?</i>	10
2. <i>Kun je een aantal niet-christelijke historische bronnen noemen die het bestaan van Jezus bevestigen?</i>	11
3. <i>Hoe bepalen historici of iets daadwerkelijk in het verleden heeft plaatsgevonden?</i>	16
4. <i>Wat zijn de belangrijkste historische bronnen die over het leven van Jezus gaan?</i>	17
5. <i>Wie is Paulus en zijn de brieven die hij heeft geschreven betrouwbaar?</i>	18
6. <i>Zijn de vier oudste biografieën van Jezus historisch betrouwbaar?</i>	30
7. <i>Wanneer zijn de oudste biografieën van Jezus geschreven?</i>	44
8. <i>Sommige critici stellen dat de auteurs van de vier Evangelieën onbekend zijn. Is deze bewering juist, en waarom?</i>	51
9. <i>Zijn de vier Evangelieën die door Marcus, Lucas, Matteüs en Johannes zijn geschreven biografieën van Jezus?</i>	53
10. <i>Sommige critici beweren dat we niet precies weten wat de oorspronkelijke tekst was van de brieven van Paulus en de vier Evangelieën omdat er vele tekstvarianten zijn van deze documenten. Klopt deze bewering?</i>	54

11. *Regelmatig verschijnen er sensationele artikelen over 'evangelien' die tot nu toe onbekend waren en die een compleet ander beeld van Jezus zouden presenteren. Om welke documenten gaat het, en in hoeverre zijn deze documenten betrouwbaar?* 58
12. *Wie is Jezus volgens de vier Evangelien en de brieven van Paulus?* 61
13. *Is er historisch bewijs dat Jezus ter dood werd gebracht?* 72
14. *Zijn er historische aanwijzingen voor de opstanding van Jezus uit de dood?* 75
15. *Waarom is het van belang dat vroege geloofsbelydenissen de opstanding van Jezus proclameerden, en kun je enkele voorbeelden geven?* 91
16. *Zijn er ook niet-christelijke bronnen of aanwijzingen voor de opstanding van Jezus uit de dood?* 93
17. *Sommige critici beweren dat het graf van Jezus leeg was omdat de lichamen van terdoodveroordeelden in het toenmalige Jeruzalem aan honden werden gevoerd. Is deze bewering juist?* 98
18. *Zijn de ontmoetingen die Jezus had na zijn opstanding uit de dood geen hallucinaties zoals sommige critici beweren?* 99
19. *Waarom is de opstanding van Jezus zo belangrijk?* 100
20. *Heeft Jezus zijn opstanding uit de dood aangekondigd en waarom is dat van belang?* 104
21. *Waar is Jezus geboren?* 105
22. *Welke talen sprak Jezus in het dagelijkse leven?* 109

23. *Welke archeologische vondsten zijn van belang voor het onderzoek naar de historische Jezus?* 112
24. *Vervulde Jezus de profetieën over de komende Verlosser die bekendstond als de Christus?* 125
25. *Welke bronnen vermelden de profetieën over de Verlosser die door Jezus zijn vervuld, en in hoeverre zijn deze bronnen betrouwbaar?* 140
26. *Was Jezus een Joodse leraar die nooit beweerde de Zoon van God te zijn of gelijk aan God te zijn?* 150
27. *Wie was Johannes de Doper en welke rol speelde hij in de geschiedenis van Jezus?* 157
28. *Zijn de vier Evangelieën van Jezus, geschreven door Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes, niet gebaseerd op verhalen over andere goden of mythische figuren die al bekend waren vóór de geboorte van Jezus?* 159
29. *Er circuleert een populaire bewering in de media dat Jezus getrouwd zou zijn met Maria van Magdala. Is deze bewering juist, en op welke historische bronnen is deze gebaseerd?* 162
30. *Binnen de islamitische traditie wordt beweerd dat de inhoud van de vier Evangelieën is aangepast. Kan deze bewering standhouden op basis van historische analyses?* 163
31. *Wat is het 'evangelie' van Barnabas?* 164
32. *Klopt het dat keizer Constantijn tijdens het concilie van Nicea in 325 bepaalde welke boeken in de Bijbel werden opgenomen, zoals vaak in populaire boeken en media wordt beweerd?* 165

33. Sommigen beweren dat Pasen, het feest van de opstanding van Jezus uit de dood, een heidens verleden heeft en daarom min of meer samenvalt met het begin van de lente of de eerste volle maan in de lente. In hoeverre is deze bewering juist? 169

Referenties naar het Oude Testament en het Nieuwe Testament 171

Literatuurlijst 182

Voorwoord

In de media wordt regelmatig onjuiste informatie verspreid over de historische Jezus. Sensatie en absurde beweringen krijgen volop aandacht, zelfs wanneer er geen historisch bewijs voor is. Ondertussen blijft serieus wetenschappelijk onderzoek naar Jezus veelal onderbelicht. Prominente tv- en radioprogramma's schenken aandacht aan dubieuze claims waardoor misvattingen worden versterkt. Zo werd in een recente tv-documentaire op serieuze toon de vraag gesteld of Jezus überhaupt wel heeft bestaan. Historisch gezien is deze vraag absurd, gezien het overweldigende bewijs voor het bestaan van de historische Jezus en het feit dat gespecialiseerde historici hier nooit aan twijfelen. Fabels over Jezus, zonder enig historisch fundament en vaak in strijd met wat al 2000 jaar bekend is, worden gepresenteerd alsof ze baanbrekende nieuwe inzichten bieden. Intussen krijgen nieuwe archeologische vondsten die de historiciteit van Jezus bevestigen nauwelijks media-aandacht. Dit boek biedt een grondige beantwoording van vragen over de historische Jezus, gebaseerd op betrouwbare historische bronnen, waaronder Romeinse, Joodse en christelijke teksten. Ook worden relevante archeologische ontdekkingen besproken, evenals de inzichten van gespecialiseerde historici. Samen helpen deze elementen een goed onderbouwd beeld te schetsen van het leven en de openbare optredens van Jezus. Voor iedereen die wil weten wie Jezus werkelijk is, biedt dit boek een verhelderend inzicht. Of het nu gaat om een atheïst die wil weten of God bestaat, een christen met twijfels of een volgeling van een andere religie die op zoek is naar de waarheid, dit boek biedt waardevolle inzichten. Natuurlijk zijn er veel boeken geschreven over Jezus, maar zelfs als de wereld vol zou staan met boeken over hem, zou dat altijd tekortdoen aan wie Jezus werkelijk is.

1. Heeft Jezus bestaan?

De historische bronnen laten duidelijk zien dat Jezus Christus daadwerkelijk heeft bestaan. Historici zijn het er vrijwel unaniem over eens dat Jezus in het huidige Israël leefde en zijn boodschap verkondigde in de eerste eeuw. Er zijn talloze bronnen uit die tijd die naar Jezus verwijzen, waaronder zowel Romeinse als Joodse geschriften die zijn bestaan bevestigen.

Opmerkelijk genoeg zijn er meer historische verwijzingen naar Jezus dan naar de toenmalige Romeinse keizer, Tiberius Julius Caesar Augustus¹. Dit is opvallend, aangezien Tiberius tijdens zijn regeerperiode de machtige Romeinse wereld beheerste, een rijk met meer dan vijftig miljoen inwoners. Als keizer van het Romeinse Rijk, dat zich op het hoogtepunt van zijn macht bevond, was Tiberius een van de meest invloedrijke en bekende figuren van zijn tijd. Toch zijn er meer historische bronnen die betrekking hebben op Jezus dan op Tiberius.

Jezus is zonder twijfel de bekendste persoon uit de geschiedenis, en dat blijkt uit de vele historische verwijzingen naar hem. Naast de talloze christelijke bronnen wordt Jezus ook genoemd in Romeinse en Joodse geschriften, waaronder brieven, boeken en officiële documenten van Romeinse bestuurders. Het bewijs voor zijn historische bestaan is overweldigend.

¹ Geisler, N. & Turek, F. (2004). *I Don't Have Enough Faith to be an Atheist*. Crossway. p.222.

2. Kun je een aantal niet-christelijke historische bronnen noemen die het bestaan van Jezus bevestigen?

Diverse Joodse (niet-christelijke) bronnen vermelden Jezus. Zo schreef de Joodse historicus Flavius Josephus, die in het jaar 97 n.Chr. overleed, over Jezus. In zijn werk *De Oude Geschiedenis van de Joden* beschrijft Josephus hoe Jakobus, ‘de broer van Jezus die de Christus wordt genoemd’, werd omgebracht². Josephus is een waardevolle historische bron. Hij werd geboren in het jaar 37, in Jeruzalem – de stad waar Jezus gekruisigd werd. Jezus werd in het jaar 30 of 33 ter dood gebracht door middel van kruisiging³. Josephus werd slechts vier tot zeven jaar na de kruisiging van Jezus geboren en groeide op in Jeruzalem in de jaren dertig en veertig van de eerste eeuw, een periode waarin de groep van de twaalf leerlingen van Jezus, ook wel de apostelen genoemd, nog in Jeruzalem verbleef. Hierdoor was hij goed bekend met de boodschap van de eerste christenen. Daarnaast was Josephus een intellectueel die wordt beschouwd als een groot historicus. Zijn werken, *De Oude Geschiedenis van de Joden* en *De Joodse Oorlog*, worden nog altijd hooggewaardeerd door wetenschappers. Het is belangrijk op te merken dat Josephus zich niet had bekeerd tot het christendom; hij behoorde tot de farizeeën, een Joodse stroming die zich strikt hield aan de Joodse wet.

² Kennedy, T. (2022). *Excavating the Evidence for Jesus: The Archaeology and History of Christ and the Gospels*. Harvest House Publishers. p.287. & Flavius Josephus. *De oude geschiedenis van de Joden*. Boek 20:9.

³ Dunn, J.D.G. (2003). *Christianity in the Making. Volume 1*. William B. Eerdmans Publishing Company. p.312.

Hij was dus geen christen die de christelijke boodschap wilde verkondigen, wat zijn getuigenis des te meer valideert. Een andere belangrijke Joodse bron is de Talmoed. Na de Hebreeuwse Bijbel vormt de Talmoed de belangrijkste verzameling geschriften binnen het Jodendom. In het Sanhedrin van de Babylonische Talmoed wordt bericht over Jezus van Nazareth⁴. Dit deel van de Talmoed is vermoedelijk samengesteld tussen 70 en 200 n.Chr., een relatief korte periode na de kruisiging van Jezus.

Naast Joodse bronnen zijn er ook diverse andere niet-christelijke bronnen die over Jezus hebben bericht⁵. Zo schreef de grote Romeinse historicus Cornelius Tacitus, gestorven in het jaar 120, hoe de volgelingen van Christus vervolgd werden door de Romeinse keizer Nero na de grote brand van Rome die in het jaar 64 plaatsvond⁶. Deze brand woedde dus slechts 31 tot 34 jaar na de kruisiging van Jezus. Dit is een heel vroege bron naar de maatstaven van de oudheid, de periode tot het einde van de vijfde eeuw. Bronnen uit de oudheid stammen meestal uit een veel latere periode dan de gebeurtenissen waarop ze betrekking hebben. Een voorbeeld hiervan zijn de oudste biografieën over Alexander de Grote, waarvan nog kopieën zijn overgebleven, die ongeveer driehonderd tot vijfhonderd jaar na zijn overlijden werden geschreven door Quintus Curtius Rufus, Plutarchus en Lucius Flavius Arrianus⁷.

⁴ Het Sanhedrin van de Babylonische Talmoed. 43a:20.

⁵ Norman Geisler & Frank Turek (2004). *I Don't Have Enough Faith to be an Atheist*. Crossway. p.222.

⁶ Tacitus. *Ab excessu divi Augusti*. Boek 15:44 & Dunn, J.D.G. (2003). *Christianity in the Making, Volume 1*. William B. Eerdmans Publishing Company. p.141.

⁷ Norman Geisler & Frank Turek (2004). *I Don't Have Enough Faith to be an Atheist*. Crossway. p.509.

Een andere Romeinse auteur die over Jezus schreef was de historicus, biograaf en hoge ambtenaar Suetonius. Hij beschreef hoe de Joden tijdens de heerschappij van keizer Claudius (41-54 n.Chr.) uit Rome werden verdreven na onrust die was ontstaan rondom Christus⁸. Suetonius schreef dit vermoedelijk aan het begin van de tweede eeuw. Suetonius had als hoofdsecretaris van keizer Hadrianus toegang tot de keizerlijke archieven van het Romeinse Rijk waardoor hij goed geïnformeerd was. Zijn verslag toont aan dat de boodschap van Jezus Christus zich in hoog tempo had verspreid. De verdrijving van de Joden uit Rome, waar Suetonius naar verwijst, vond namelijk plaats tijdens de regeerperiode van keizer Claudius die in het jaar 54 eindigde. Dat is maximaal 24 jaar na de kruisiging van Jezus, terwijl Rome ongeveer drieduizend kilometer van Jeruzalem verwijderd is, de stad waar het christendom ontstond. Over deze tijdelijke verdrijving van de Joden uit Rome berichten ook Lucas in Handelingen van de Apostelen⁹ en het manuscript *De Doctrina van Addai* (Thaddeus van Edessa)¹⁰.

Er is ook een brief van de filosoof Mara Bar-Serapion, vermoedelijk uit het einde van de eerste eeuw, waarin hij naar Jezus verwijst. Bar-Serapion, die toen gevangenzat, schreef deze brief aan zijn zoon om hem te motiveren. In de brief wordt gesproken over de moord op de 'koning van de Joden'¹¹.

⁸ Kennedy, T. (2022). *Excavating the Evidence for Jesus: The Archaeology and History of Christ and the Gospels*. Harvest House Publishers. p.292 & Suetonius. *Claudius* 25.

⁹ Handelingen 18:2.

¹⁰ Griffith, S.H. (2018). *The Doctrina Addai as a Paradigm of Christian Thought in Edessa in the Fifth Century*. Institute of Christian Oriental Research.

¹¹ Mara Bar Serapion, British Library MS 14658.

Eén van de titels van Jezus was namelijk 'de koning van de Joden'¹². Toen Jezus werd gekruisigd, lieten de Romeinen een inscriptie aan het kruis plaatsen in het Hebreeuws, Latijn en Grieks, met de woorden: 'Jezus van Nazareth, koning van de Joden'¹³.

Er zijn ook officiële Romeinse documenten uit het begin van de tweede eeuw die naar Jezus verwijzen, zoals een brief van Plinius aan de Romeinse keizer¹⁴. Plinius was gouverneur van Bithynia, een intellectueel en een productief schrijver. Een andere interessante bron is Thallos, een niet-christelijke historicus die rond het jaar 50 probeerde te verklaren waarom er duisternis viel over Israël nadat Jezus ter dood werd gebracht¹⁵ door middel van kruisiging. Thallos stelde dat dit een zonsverduistering was¹⁶. Het werk van Thallos is echter alleen bewaard gebleven via latere verwijzingen.

¹² Matteüs 2:2.

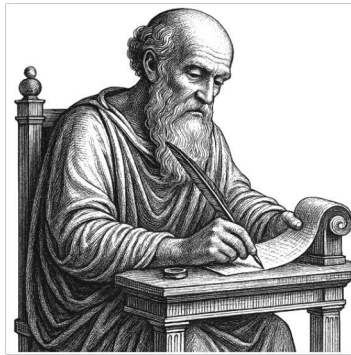
¹³ Johannes 19:19 NBV21.

¹⁴ Kennedy, T. (2022). *Excavating the Evidence for Jesus: The Archaeology and History of Christ and the Gospels*. Harvest House Publishers. p.284. & Plinius Caecilius Secundus. *Epistulae*. Boek 10:96.

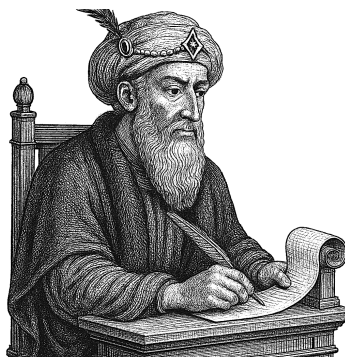
¹⁵ Matteüs 27:45

¹⁶ Van Voorst, R.E. (2000). *Jesus Outside the New Testament*. William B. Eerdmans Publishing Company Grand Rapids. p.20-23.

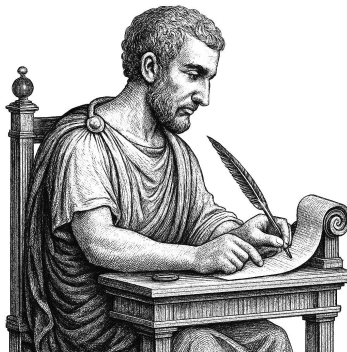
Historische niet-christelijke bronnen voor Jezus

Mara Bar-Serapion, filosoof

Flavius Josephus, historicus

Cornelius Tacitus, historicus

3. Hoe bepalen historici of iets daadwerkelijk in het verleden heeft plaatsgevonden?

Historici bepalen aan de hand van bronnen of een gebeurtenis in het verleden heeft plaatsgevonden. Bronnen kunnen bestaan uit documenten, archeologische vondsten, voorwerpen of overleveringen. Overleveringen zijn mondelinge of geschreven getuigenissen¹⁷. Een belangrijk uitgangspunt is de aanwezigheid van meerdere bronnen, een methode die ook wel triangulatie wordt genoemd. Als een gebeurtenis in verschillende bronnen wordt vermeld, is de kans groot dat deze daadwerkelijk heeft plaatsgevonden¹⁸. Daarnaast geldt: hoe dichter een bron bij de gebeurtenis staat, hoe betrouwbaarder deze wordt geacht.

Verder wordt er onderscheid gemaakt tussen primaire en secundaire bronnen. Primaire bronnen zijn oorspronkelijke documenten die direct betrekking hebben op een gebeurtenis, zoals ooggetuigenverslagen, interviews met betrokkenen of relevante archeologische vondsten. Secundaire bronnen zijn documenten die de primaire bronnen beschrijven en interpreteren, zoals commentaren die in latere periodes zijn geschreven.

Bij geschreven documenten en boeken hechten historici waarde aan de auteur. De betrouwbaarheid van een document neemt toe als de auteur bekend is, vooral wanneer deze zich op de juiste plek en het juiste moment bevond.

17 Boone, M. (2011). *Historici en hun métier: een inleiding tot de historische kritiek*. Academia Press. p. 2-4.

18 Harinck, F. (2006). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Garant. p.67.

4. Wat zijn de belangrijkste historische bronnen die over het leven van Jezus gaan?

De belangrijkste historische bronnen over het leven van Jezus Christus zijn de vier biografieën die in de eerste eeuw zijn geschreven, samen met de brieven van Paulus. De vier biografieën zijn geschreven door Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes. Deze biografieën zijn, net als de brieven van Paulus, opgenomen in wat nu het Nieuwe Testament wordt genoemd en verschaffen veel informatie over het leven en de boodschap van Jezus Christus. De vier biografieën van Jezus worden Evangelien genoemd. Het woord evangelie betekent 'goede boodschap' of 'blijde boodschap' in het Grieks, de taal waarin de biografieën van Jezus zijn geschreven. Het Evangelie is kort samengevat het goede nieuws over de verlossing van de zonde en de overwinning op de dood die mensen kunnen verkrijgen doordat Jezus, de Zoon van God, vrijwillig zijn eigen leven heeft opgeofferd aan het kruis als offer voor de zonden van de hele mensheid en op de derde dag na zijn dood uit de dood is opgestaan. Het Evangelie heeft dus betrekking op Jezus Christus. Daarom worden de biografieën van Jezus de Evangelien genoemd. De vier biografieën van Jezus vormen samen met de veertien brieven die Paulus heeft geschreven de kern van het Nieuwe Testament. Het Nieuwe Testament vormt het tweede deel van de Bijbel, de heilige Schrift van de christenen. Alle boeken die in het Nieuwe Testament zijn opgenomen, zijn geschreven na de geboorte van Jezus. Het Oude Testament, dat het eerste deel van de Bijbel vormt, bevat uitsluitend boeken die vóór zijn geboorte zijn geschreven. Dit testament, ook wel de Hebreeuwse Bijbel genoemd, wordt zowel door christenen als Joden als heilige Schrift erkend.

5. Wie is Paulus en zijn de brieven die hij heeft geschreven betrouwbaar?

Paulus, die ook bekendstaat als Saulus, werd geboren in Tarsus en ging vermoedelijk als jongvolwassene naar Jeruzalem om te studeren. Hij was, zoals hij zichzelf omschreef, 'een geboren Hebreëer met de wetsopvatting van een farizeeër'¹⁹. Paulus was een Jood die de Joodse wet strikt naleefde. Hij behoorde tot de farizeeën, een Joodse religieuze stroming die als zeer streng werd beschouwd. Paulus was daarnaast een intellectueel en een geleerde. Hij heeft ongetwijfeld op hoog niveau onderwijs genoten in Tarsus waar hij geboren is²⁰. De scholen en universiteiten van Tarsus stonden hoog aangeschreven. Na zijn studieperiode in Tarsus ging Paulus in Jeruzalem studeren waar hij onderwezen werd door niemand minder dan Gamaliël, de meest vooraanstaande Joodse geleerde van zijn tijd. In de Talmoed, na de Hebreeuwse Bijbel het belangrijkste boek binnen het Jodendom, staat dat er na het overlijden van Gamaliël geen ontzag meer was voor de wet en dat puurheid en vroomheid stierven²¹. De studie die Paulus volgde 'aan de voeten van Gamaliël'²² zou je kunnen vergelijken met het behalen van een doctorstitel aan een van de beste universiteiten ter wereld, zoals de Universiteit van Harvard. Paulus was in eerste instantie een felle tegenstander van Jezus Christus en was actief betrokken bij de vervolging van christenen. Paulus gaf zijn goedkeuring aan het stenigen van Stefanus²³, de volgeling van Jezus die vanwege zijn geloof werd vermoord.

¹⁹ Filippenzen 3:5 NBV21.

²⁰ Z.H. Shenouda III (1997). *The two saints Peter & Paul*. Amba Rueiss. p.5.

²¹ Mishnah Sotah, 9:15.

²² Handelingen 22:3 NBV21.

²³ Handelingen 8:1.

In de brief aan de Galaten gaf Paulus toe dat hij christenen vervolgde²⁴. Zijn houding veranderde radicaal nadat Jezus Christus, zoals Paulus beschrijft in zijn eerste brief aan de Korintiërs, aan hem verscheen²⁵. Deze brief wordt door bijna alle gespecialiseerde wetenschappers als authentiek beschouwd²⁶. Drie dagen na de ontmoeting met Jezus onderging Paulus de christelijke doop nadat hij in het huis van Judas verbleef aan de Rechte Straat²⁷, een oude Romeinse straat die nog altijd te bezichtigen is in Damascus (Syrië). Paulus schreef zelf over hoe verbaasd christenen waren, omdat ‘De man die ons vroeger vervolgde, verkondigt nu het geloof dat hij toen probeerde uit te roeien’²⁸. Na zijn bekering tot het christendom werd Paulus een prominente volgeling van Jezus Christus. Hij groeide uit tot een van de belangrijkste verkondigers van de christelijke boodschap. De brieven die Paulus heeft geschreven vormen de oudste geschreven documenten over de historische Jezus en de christelijke boodschap²⁹. De wijze waarop hij zijn brieven heeft geschreven, laat duidelijk zien dat zijn inzicht in de Hebreeuwse Bijbel (het Oude Testament) van ongekend hoog niveau was. Er zijn veertien brieven van Paulus bekend. Deze brieven waren gericht aan de christelijke gemeenschappen of aan zijn eigen leerlingen. Ze werden geschreven tussen 50 en 64 n.Chr.³⁰. Dat is dus slechts zo’n twintig tot vierendertig jaar nadat Jezus ter dood werd gebracht, ervan uitgaande dat Jezus in het jaar 30 is gekruisigd.

²⁴ Galaten 1:13.

²⁵ 1 Korintiërs 15:8.

²⁶ Ehrman, B. (2014, juni 10). *Do We Have the Original Text of Philippians?* - The Bart Ehrman Blog. <https://ehrmanblog.org/do-we-have-the-original-text-of-philippians/>.

²⁷ Handelingen 9:11

²⁸ Galaten 1:23 NBV21.

²⁹ Dunn, J.D.G. (2003). *Christianity in the Making, Volume 1*. William B. Eerdmans Publishing Company. p.142.

³⁰ MacArthur, J. (2006). *Galatians*. Thomas Nelson Inc. p.1.